

N:o 3

Ank. till Riksd. Kansli d. 19 Febr. 1872, kl. 2 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i 13 och 16 §§ Riksdags-ordningen.

I ett vid nästlidna års lagtima riksdag afgifvet betänkande (N:o 5) hade Konstitutions-Utskottet i anledning af en inom Första Kammaren väckt motion föreslagit åtskilliga ändringar i 13 och 16 §§ Riksdags-ordningen, åsyftande att borttaga det i 2 mom. af förstnämnda paragraf förekommande stadgande, att städer, hvilka icke hafva egen jurisdiktion, skulle i fråga om riksdagsmannaval räknas till landet. Sedan Utskottets förslag, godkänt af Första Kammaren, men efter omröstning, som utföll med 72 röster mot 68, afslaget af den Andra, sålunda förfallit, har detsamma nu ånyo underställts Riksdagens pröfning genom en inom Andra Kammaren af Herr *P. Walberg* väckt, till Utskottet hänvisad motion (N:o 49).

Till stöd för sitt förslag har motionären åberopat Utskottets ofvan omförmälda betänkande. Utskottet har der till en början erinrat, hurusom frågan om upphörande af den mellan stad och land nu bestående skilnad i afseende på jurisdiktionen under sednare åren tillvunnit sig en alltjemt ökad uppmärksamhet. Så hade man icke utan skäl anmärkt, att för rikets mindre städer uppehållandet af särskild jurisdiktion vore i hög grad betungande, och att domstolarne i dessa städer icke sällan saknade sysselsättning, hvarigenom utan ändamål förspilldes krafter, hvilka med fördel borde kunna tagas i anspråk för rättskipningen på landet. I betraktande af dessa omständigheter hade ock Andra Kammaren vid 1870 års riksdag för sin del beslutat aflåtandet af en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan bland annat, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om icke åtskilliga af rikets mindre städer kunde med vissa delar af landet under gemensam domare

eller domstol förenas, och domsagorna derefter lämpligen fördelas; och mot denna grundsats hade ej heller inom Första Kammaren någon röst blifvit höjd, ehuru förslaget om aflåtande af en skrivelse till Kongl. Maj:t för tillfället afböjdes, såsom det syntes af formelns skäl. Men jemte det man sålunda torde vara temligen ense derom, att en del mindre städer, hvilka sjelfva sådant önska, redan nu borde kunna med kringliggande landsbygd förenas under samma jurisdiktion, framträdde den mer omfattande frågan om upphörande af all särskild jurisdiktion för städerna med allt större anspråk att på ett tillfredsställande sätt lösas.

Efter att hafva erinrat om dessa förhållanden anmärkte Utskottet vidare, att för hvarje åtgärd i någon af nu antydda riktningar gällande Riksdags-ordning innebar ett hinder. "Det finnes nemligen", fortfor Utskottet, "ett stadgande, som sammanbinder städernas jurisdiktion med deras representationsrätt på ett sätt, som gör att den förändring man önskar i den förra medför en förändring, som man icke afser, i den sednare. Ty då 13 § 2 mom. Riksdags-ordningen innehåller, att de städer, hvilka icke hafva egen jurisdiktion, i fråga om riksdagsmannaval till Andra Kammaren räknas till landet, så följer deraf, att om rikets mindre städer till något betydligare antal lades under landsrätt, det antal platser i Andra Kammaren Riksdags-ordningen ansett nödigt förbehålla åt städernas representanter komme att väsentligen förminska, samt att, derest den mer genomgripande domstolsorganisationen komme till stånd, och skillnaden mellan stad och land i afseende på jurisdiktionen blefve utplånad, städernas särskilda representationsrätt komme att försvinna. Man må angående fördelarne eller olägenheterna af ett dylikt resultat lysa hvilken mening som helst, så torde det dock medgifvas, att en sådan uppoffring för vinnandet af det för land så väl som stad önskvärda målet af en tidsenlig domstolsorganisation icke med billighet kan af städerna fordras; och ännu mindre vore det förenligt med hvarje medborgares anspråk på skydd för konstitutionela rättigheter, att dylika rättigheter af så stor vikt som den förevarande, utan grundlagsändring och utan att frågan ens ur konstitutionel synpunkt hufvudsakligen pröfvades, för en stor del af rikets innebyggaare ginge förlorade i följd af ändringar i den civila lagstiftningen eller till och med rena förvaltningsåtgärder. — Önskar man derfore de reformer i domstolsorganisationen, hvarom Utskottet ofvan ordat, så borde man ock vara villig att befordra frågans framgång genom att lösa densamma från det samband, hvori den nu står till den politiska valrätten, och för sådant ändamål vidtaga den ändring i 13 § Riksdags-ordningen, att äfven de städer, hvilka upphöra att hafva egen jurisdiktion, måtte få behålla den i samma paragraf städerna tillagda rätt att särskildt välja riksdagsmän, eller med andra ord ur paragrafen utesluta det i 2 mom. förekommande stadgande, att de städer, som icke hafva egen jurisdiktion, i fråga om riksdagsmannaval böra räknas till landet."

Slutligen ville Utskottet icke lemna oanmärkt, att en dylik grundlagsändring, hvars syfte foljaktligen vore att bibehålla det nuvarande förhållandet emellan land och stad i afseende på riksdagsmannaval oförändradt, dock komme att

medföra en, ehuru ytterst obetydlig, jemkning i detta förhållande, sådant det nu finnes, ity att de städer, hvilka för närvarande sakna egen jurisdiktion och derfore vid de två hittills hållna valen till Andra Kammaren röstat med landet, skulle indelas på stadsvalkretsarne. Men då dessa städer endast vore tre till antalet, nemligen Haparanda med 898 invånare, Skellefteå med 460 och Borgholm med 817, samt dessas förläggande till närmaste stadsvalkretsar, med dessas nuvarande fördelning, hvarken skulle minska antalet af landets representanter eller öka städernas, syntes denna omständighet icke vara af beskaffenhet att inverka på frågans afgörande.

Dessa skäl, hvilkas vikt icke blifvit bestridd och hvilka således fortfarande torde få anses ega full giltighet, hafva föranledt Utskottet att ånyo framlägga samma förslag till ändring af ifrågavarande grundlagsparagraf, jemte några dermed sammanhängande ändringar i redaktionen af 16 § Riksdags-ordningen, hufvudsakligen beträffande stadgandet om den myndighet, som skulle i magistratens ställe taga befattning med riksdagsmannaval i de städer, hvilka icke hade egen jurisdiktion och i följd deraf saknade magistrat. För att undvika upprepadet af en dylik bestämmelse på hvarje ställe, der ordet magistrat förekommer, har Utskottet ansett lämpligast att införa ett allmänt stadgande härom i slutet af 16 §, der detta magistratens åliggande först omnämnes.

Utskottet hemställer alltså:

att följande förslag till ändringar i Riksdags-ordningen måtte antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

Riksdags-ordningen:

(Nuvarande lydelse, hvari med kursiv stil äro utmärkta de delar, som blifvit föreslagna att ändras eller utgå.)

(Föreslagen lydelse, hvari ändringarne och tilläggen äro med kursiv stil utmärkta.)

§ 13.

1. Andra Kammarens ledamöter —

valet skett.

2. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas *de städer, som icke hafva egen jurisdiktion, och köpingar*, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Domsaga med större folkmängd än fyratiotusen varde dock af Konungen,

1. Andra Kammarens ledamöter —

valet skett.

2. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas köpingar, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Domsaga, *som, oberäknadt dertill hörande städer, har större folkmängd än fyratiotusen*, varde dock af Konungen. så vidt

såvidt ske kan häradsvis, indelad i två valkretsar, som välja hvardera en riksdagsman.

3. I hvarje stad, som eger en folkmängd af tiotusen eller mer, utses en riksdagsman för hvarje fullt tal af tiotusen. Öfriga städer *med egen jurisdiktion* skola första gången af Konungen, och derefter hvart tionde år af Kammaren, ordnas, så vidt ske kan länsvis, i särskilda valkretsar, som hvardera utse en riksdagsman, och skall hvarje sådan valkrets innehålla en folkmängd af minst sextusen och högst tolf tusen.

ske kan häradsvis, indelad i två valkretsar, som välja hvardera en riksdagsman.

3. I hvarje stad, som eger en folkmängd af tiotusen eller mer, utses en riksdagsman för hvarje fullt tal af tiotusen. Öfriga städer skola första gången af Konungen, och derefter hvart tionde år af Kammaren, ordnas, så vidt ske kan länsvis, i särskilda valkretsar, som hvardera utse en riksdagsman, och skall hvarje sådan valkrets innehålla en folkmängd af minst sextusen och högst tolf tusen.

§ 16.

Valen förrättas, för landet, inför domhafvanden medelst elektor, som utses inför kommunalstämmans ordförande *eller, om kommunen utgöres af stad, hvarom i 13 § 2 mom. förmäles, den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse.* För hvarje kommun — — — — — ett tusen.

I de valkretsar — — — — — folkmängden eger.

Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsättet, derest flertalet af de röstberättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande, *magistrat eller den för stad utan egen jurisdiktion särskildt tillsatta styrelse,* varder sådant meddeladt Konungens Befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner infor drar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången efter thy som de flesta af-

Valen förrättas, för landet, inför domhafvanden medelst elektor, som utses inför kommunalstämmans ordförande. För hvarje kommun — — — — — ett tusen.

I de valkretsar — — — — — folkmängden eger.

Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsättet, derest flertalet af de röstberättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande *eller magistrat,* varder sådant meddeladt Konungens Befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner infor drar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången efter thy som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall —

gifna rösterna varit för bifall eller afslag.

I sistnämnda fall — — — — —
 — — — dess införande fattas. Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande, *magistrat eller för stad särskildt tillsatt styrelse*; och skola för rösternas sammanräknande och fullmakts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för *städer med egen jurisdiktion* till magistraten i den stad, som största folkmängden eger.

I stad — — — — —
 — — — valkretsar.

— — — — —
 — — — dess införande fattas. Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande *eller magistrat*; och skola för rösternas sammanräknande och fullmakts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för *städer* till magistraten i den stad, som största folkmängden eger.

I stad — — — — —
 — — — valkretsar.

I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmanaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

Stockholm den 19 Februari 1872.

På Utskottets vägnar:

Th. Munck af Rosenschöld.